

občna bolezen (nach Belosteneec občinski beteg), pomor, mor, serb. pošast; skernina (nach Medved dürfte richtig seyn, etwa von kerv, Metelko., skern, Verderbniss, skerneti se, sich epidemisch verbreiten. Med.“

Meni to ni vseč bilo, ker je mnogo napčnega vmes; nasvetoval sem, naj se kratko reče: Epidemie: „epidemija, ljudska kuga“.

Zoper to pa sta se zavolj besede „kuga“ ustavila gospod L. Jeran in gosp. prof. Metelko. Ker se nismo mogli zediniti, sem nasvetoval, naj se vse, uno in moje, tako dolgo na stran dene, da se v „Novicah“ o tem pogovorimo; nemški besedi „Epidemie“ pa, ki je mogla v natis iti, naj se za silo dostavi „poglej: Seuche“. — In tako se je storilo.

Želje nas vsih so, da bi se izdelal slovenski slovník na čast izdelovavcem in narodu slovenskemu. Natanjčnost in resničnost do malega je poglavna lastnost dobrega slovníka. To pa je res sila težavna stvar zato, ker slovník ima biti zaklad vsih, toliko mnogoverstnih znanost. Ni ga človeka na svetu, da bi bil sam vsemu temu kos, zato treba združene pomoči. Narod naš nima besed za vse sedanje razumke (zapopadke) in jih tudi ne more imeti; marsiktera beseda, ki jo ima za to ali uno staro stvar, je pa tudi premalo natanjna in ni za rabo znanstveno. Drugi slovanski slovníki nam tudi malo malo pomagajo, ker dosti njihovih besed se ne ujema z našimi zapopadki ali pa so tudi napačno skovane skozi in skozi; rečem pa to le od mnogih besed zdravilstva, katerih dostikrat iščem, pa malokdaj najdem pravih. Kakor v zdravstvu, je pa gotovo tudi v družih vedah. Nemcom gré v vsem tem ložje: oni jemljejo ptujke pa si ne ubijajo glav, da bi si naredili svojo lastno besedo.

Al vernimo se nazaj k naši pravdi. Gré v ti pravdi posebno za to: ali bi se beseda „kuga“ smela s pristavkom rabiti za „Epidemie“?

Gospoda Metelko in Jeran pravita, da ne, „ker kuga po razumku in besedi vsega slovenskega naroda edino le pomeni naj huje nalezljivo bolezen (den höchsten Grad der Ansteckung); to pa ni „Epidemie“.

Jez pa terdim, da narod naš si misli pod besedo „kuga“ sploh to, kar Nemeec pod besedo „Seuche“, in če zapopada on le(?) nalezljivo bolezen, izvira to od tod, ker kakovost ali lastnost nalezljivih bolezin prav ne razume in jih tudi nikdar razumel ni. Njegov napačni zapopadek pa nam ne more pravilo biti.

Treba da to reč bolj natanko razločim. „Epidemie“ in „Endemie“ sta povzemka „der Pandemie“ — gerških besed, ktere so sestavljene iz epi, en, pan in pa demos, Volk, ljudstvo, narod. Zato Nemci predstavljajo „Epidemie“ Volkskrankheit, „Endemie“ pa Orts- oder Landeskrankheit. (Pri živini pa Epizootie, Enzootie od „zoon“, živina.)

Kakor hitro v enem kraju ali tudi v več krajih ob enem za edino bolezen več ljudi zbolí, se imenuje taka bolezen Epidemie, naj izvira iz kakoršne koli vremenske ali druge podnebne ali drugotne (miazmatične) napake, ali naj jo človek od človeka nalezuje, naj se lahko prestaja ali pa ljudi morí. Epidemija zapopada tedaj ravno tako nalezljive kakor nenalezljive, hude ali nehude bolezni; marsiktera epidemija je izzačetka vstala iz kakošnih miazmatičnih napak, pa se pozneje širi po naleznini. Taka je pri človeških, taka pri živinskih boleznih. Legar (tifus) pri ljudéh se začinja včasih po posebnih uimah vremena, vojske, lakote ali iz družih nadlog, pozneje se pa včasih tudi nalezuje; bolezen v gobcu in na parkljih se začinja včasih iz neznanih vremskih uim, pozneje se pa tudi nalezuje itd.

Da je Slovenec vpervič morivno turško bolezen (orientalische Pest) kugo imenoval, rad verjamem, ker pred njo ni nobene tako grozne bolezni poznal; zapopasti je tudi lahko, da so drugi Slovani mor, pomor, pošast itd. jo imenovali.

Al je pa pri nas beseda kuga za to zginila? je li ne slišimo več, zato, ker hvala Bogu! nas že dolgo ni pohlodila turška kuga? Ne! vsak dan slišimo to besedo in sicer vselej takrat, kadar več ljudi ali živine ob enem obolí. Al ne imenujemo kolere tudi kugo?

Kakor hitro pa več ljudi ali živine ob enem za eno bolezen zbolí in jih veliko pomeje: kaj mislite, da si naše prosto ljudstvo kaj družega misli, kakor da je eden družega okužil — in lejte! v tem je skozi in skozi napačen zapopadek ljudstva, v tem je velika pomota, — pomota pa meni ne bo nikdar nikoli zapoved, naj je tudi v duhu narodovem.

Po vsi pravici smemo — tako saj jez mislim — za besedo „Seuche“ sprejeti besedo kugo, in kakor so „ansteckende und nicht ansteckende Seuchen“ tako smejo tudi pri nas — po zaverženi pomoti ljudstva — kuge biti nalezljive in nenalezljive. In po takem morebiti nisem napačno nasvetoval, naj se v slovníku Epidemie imenuje „epidemija, ljudska kuga“ (Volkskrankheit) v razločku živinske kuge; — pa tudi epidemija naj se obderží; zakaj bomo psovali ptujke častitljivega gerškega jezika, kateri daje vsim narodom znanstvene besede. Vém, da za vsakega hlapca ni beseda „epidemija“, pa za takega tudi ni zapopadek „epidemije“. Nespametno je terjati, naj bojo naše slovenske besede vsakemu našincu razumljive! (Konec sledí.)

Novičar iz raznih krajev.

Dunajske novice pišejo, da do 10. majnika bo nabira vojaških novincov (Rekrutirung) po vsih deželah našega cesarstva končana; kolikor bo novincov šlo k svojim armadnim kerdelom urit se v orožji, toliko bo taciš vojakov, ki že dalje služijo, začasno odpušenih iz službe. — Sliši se, da je več c. k. deželnih poglavarjev razodelo vis. ministerstvu potrebo nove srenjske (občinske) postave in da se bo tedaj njeno izgotavljenje pospešilo. — Iz pariškega zbora se še nič družega gotovega ni zvedilo, kakor to, da 9. dan t. m. je bil šesti shod poslancov. Dopisnik nekega dunajskega časnika piše iz Pariza 9. dan t. m., da za gotovo vé, da pomenki do shoda 4. marca so bili sila živi in tako težavni, da je lord Clarendon ta dan dopoldne rekel: „če bo še kak takošen zbor, kakoršen je bil v saboto 1. marca, ni mogoče, da bi mir dosegli“. Od 4. marca naprej pa je vse veliko bolje. Dva adjutanta rusovskega cesarja grof Šuvalov in žl. Lovašov sta prišla 9. dan t. m. v Pariz in prinesla, kakor pravijo, nove napotbe zastran terdnjave nikolajevske in pa meje besarabiške. To velja za dobro znamenje. Še bolje znamenje za mirno spravo pa je ta novica, da je predsednik pariškega zbora povabil prusko vlado, naj tudi ona pošlje dva pooblastenca v pariški zbor. In pruska vlada bo — kakor nje list „Pr. Corr.“ terdi — to storila. Stokrat omenjeno in stokrat spet preklicano se bo tedaj zdaj zgodilo: po pravici tedaj sme to za dobro znamenje veljati. Napoleon hoče mir skleniti, ker francozka armada v Turčiji je nek v velicih nadlogah; vse polno je bolnikov; francozke bolnišnice v Kamišu in Peri so letos tako natlačene z bolniki, kakor so lani mesca svečana bile angleške bolnišnice; že več hiš so mogli v najem vzeti za bolne; tudi živeža manjka armadi, in sicer tako, da francozki vojaki poberajo radi ostanke, ki jih mečejo angleški vojaki iz svojih šotorov. „Sila kola lomi“ — sila bo tudi mir skovala. V angleškem deržavnem zboru so se 7. dan t. m. tudi že od tega menili, naj se od rusovske vlade terja, da se ne bojo razrušili grobi angleških vojakov, ki počivajo v Krimu, kadar bo konec vojske, — minister Palmerston je na to odgovoril, da bo za to vlada zvesto skerbela, da pa kaj tacega celó ne bo treba od rusovske vlade terjati, kateri se mora čast dati, da se je vseskozi v vojski tako védla, kakor je za mogočno deržavo dostojno; z veliko hvalo je omenil potem blagosserčnega in milega ob-

našanja Rusov do turške posadke v Karsu, in poslednjič dostavil, da tisti, ki so z živimi tako lepo ravnali, tudi ne bojo v nemar pustili spoštovanja, katero gré mertvim. Iz vsega tega se očitno vidi, da veje že dosti prijazna sapica na vseh straneh. — 2. dan t. m. so v Petrogradu z velikimi slovesnostmi praznovali obletnico, kar je car Aleksander II. posedel prestol rusovski. — Princ Jeronim, stric sedanjega cesarja Napoleona III. in poslednji brat Napoleona Pervega, je za pljučnico nevarno zbolel. — Kolikor bolj se bliža dan, da ima cesarica francozka poroditi, toliko bolj se suče beseda Parižanov okoli te novice: pa je res tudi velikovažna za cesarja Napoleona. Sreča je njega poslednje leta očitno spremljevala v vsem početju. Komaj je še 8 let, kar je sedanji cesar kot političk begún v precej slabem stanu živel v Londonu; danes pa je eden najmočnejših vladarjev v Evropi, kteremu sedaj nič drugzega ne manjka kot sinú — naslednika v vladarstvu. Boter bojo res papež, kakor je tudi francozki kralj Ludevik XIII. papeža za botra imel; toda takole bo nek ta reč: ako se bo Napoleonu rodil cesarjevič, bo sprejel začasno le kerst v potrebi, ker papež okoli velike noči ne morejo iz Rima; poleti pa bojo šli v Pariz in bojo ob slovesnem kerstu sami za botra pričijoči; ob enem pa bojo nek tudi Napoleona za cesarja mazilili; če pa bo novorojeno dete princesinja, jo bojo koj kerstili in papež bojo namestovani po kakošnem kardinalu. — Dunajsko društvo za razširjanje ljudstvo omikavnih bukev je izdalo ravno 1. zvezek „večernic“ (Abendstunden), v kterem se nahaja mnogo podučnega in kratkočasnega berila, kakor „govori o srečnem življenji“; poduk „v umetalnem ribstvu“, povest „družina“ itd.

Cepiči žlahnih jabelk in hrušk.

se kakor vsako leto brez plačila dobivajo tudi letos pri odborniku kmetijske družbe gosp. Ferd. Šmidu v Šiški poleg Ljubljane. Znano je, da gosp. Šmid ima res žlahno sadje: naj se tedaj sadjorejci poslužijo prijazne ponudbe!

Vred.

Bogomil in Meta.

Balada.

V nebo iz mračne megle samotni grad stermí,
Vojaška groza bivši nekdanj sosedšini,
Turobno doli gleda zidovje v jezero;
Terdnjave močne stolpi — prah zdaj in sutje so.

V kapelici poderti mertvaški kamen še
Lepotijo tri zale, tri modre vijolice.
Sred' ozkega merliša, u sredi tamnih sob,
Zagledaš Bogomila in Mete hladni grob.

K nji marsikter je cenjen junakov hodil v vas,
Iz ptujega jih vabil lepote njene glas;
Al žar ljubezni žive, ki led serca topí,
Se ji le smeha vreden, se ji igrača zdí.

Že dolgo v persih vroči ljubezni plam gorí,
Skril rad bi ga Bogomil, pa mu mogoče ni;
Ker čudna je ljubezni, ljubezni perva moč,
Ne vklene je veriga ter ne strahú obroč.

Povedati ji more, odkriti ji sercé,
Kako občuti skrivši u persih mu plamté:
Da ona je edina, kar jih je svet rodil,
Da sercom serce venec zakona bi ovil.

Pa komaj to izusti, dekle zahrohotá:
„Odgrinjati ni treba, Bogomil! dna sercé,
Šaj mi je prav očitno povedal tvoj pogled,
Da, vitez! u ljubezni si za mé vès unet.“

„Na turških zdaj mejah tam žari za vero boj,
Mi cara me é pridobi! Storivši to, si moj!
Drugači ti prisegam, ne pridi pred oči;
Moj perstan, res. se z golo besedo ne dobi.“

Na konja bojevit'ga se verže mlad junak,
Če prav ovija vroče serce mu tuge mrak —
Šaj mu še ena zvezda na nebu up miglja:
Orjaškega cesarja damaška sabljica.

Že vabi v boj vojake trobente glasni znam,
Ponosno v zraku zvija se vojni orioplam;
Za dom in sveto vero se vnema mlada krí,
Mogočni Bog pomaga, junaku moč delí.

Po boji smert koraka kakor požrešni zmaj,
Že Turk za Turkom pada, že sili trop nazaj;
Kar dolg hlačón pridirja, in kleve zasuče meč,
Se vzdigne polomesec, za njim vihar dereč.

Pa glej! nad oroslana koj plane mlad junak,
Pogumni vitez Bogmil — trepeče za-nj že vsak.
Junak dviguje krepko v imenu božjem dlan,
Zabliska ostri meč se, — izhrope oroslan.

Trepet in bleda groza prevzame turški trop,
Ker je njih car orjaški pogina merzli rop.
Pa sem ter tje divjajo, povsod podí jih strah,
Ker na-nje treska vragov prebritkih sabelj mah.

Meč carski opas'vaje hití domú nazaj,
Poklada ga pred Meto za obljubljeni raj.
Neusmiljene hinavke serca strupen napúh
Je zmage dragi ceni, je mili prošaji glúh.

In mlačno ga pogleda: „Da! srečen si zares!
Še strunam se odreci, če vnet si za me ves.
Drugači se zaklinjam, ne prid' mi pred oči,
Da imaš meč cesarski, to še zadosti ni.“

Se solznega očesa priklone ji junak,
Odreče milim strunam, omolkne glas sladak.
Ne toži mili luni več plunkov jasni don,
Zastonj ga péti vnema serca goreč nagon.

Le tam pod sivo skalo jezera šum verší,
Visoko v zrak valovje serdito se pení.
Na sredi sive skale tri vijolice cvetó,
Vijolice prezale dišeče tak sladkó.

In zala zasmehvavka junaku besedi:
„Lej doli, kjer ob skali valovje se podí,
Cvetó tri zale vijolce za pirni venec res:
Moj ženin jih bo vtergal, če vnet je za me ves!“

Junak unet ljubezni se volji njeni vdá,
Prezale vijolce vterže — veselja lesketá:
Pa čuj! mu zaropoče skaline grom in pok,
Iz temnega pečovja se čuje — smertni stok.

In jezera valovi se zgrinjajo šumé,
In na okrog vertinci plesaje se verté.
Za njim poskoči Meta na pomoč v jezero,
Pa tudi njo valovi na dno potegnejo.

Po jezeru veslaje prepeva ribič mlad —
Za goro solnce pada, večerni piše hlad —
In mrežo kviško vleče — pa riba ni bilá,
Merliša dva za roke terdo se skup derž'ta.

* * *

V kapelici poderti mertvaški kamen še
Lepotijo tri zale, tri modre vijolice;
Sred ozkega merliša, u sredi tamnih sob
Zagledaš — Bogomila in Mete hladni grob.

France Zakrajšek.

Pogovori vredništva.

Gosp. V. K. v T.: Cvetlica Vaša je pinguicula alpina, Alpen-Fettkraut, mastnica planinska.

Uganjka zastavice poslednjega lista.

Omenjena gospá, ktera je praznovala svoj petnajsti god 29. dan februarja letošnjega leta, je bila prav za prav 60 let stara. Ker pa se je rodila 29. februarja 1796, se ponavlja nje rojstni dan le vsake štiri leta na prestopni dan (29. febr.)

Današnjim „Novicam“ je priložen poseben naznailen list.

Zavoljo sv. praznika v sredo bojo prišle prihodnje Novice že v torek na svetlo.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.